

ВИБІР ОПТИМАЛЬНОЇ ФОРМИ РОЗРАХУНКІВ В УПРАВЛІННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Рита Рудніцька, Ірина Тюха

Національний університет харчових технологій

CHOOSING THE OPTIMAL FORM OF PAYMENTS OF INTERNATIONAL MANAGEMENT IN THE FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

Rita Rudnitska, Iryna Tykha

National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine

Abstract. This article considered the main documentary forms of international payments, their advantages and disadvantages. Analyzes the factors influencing the choice of form of international payments. According to studies found that the optimal form of payments for the food industry enterprises is a documentary collection.

Keywords: international accounts, bank transfer, letter of credit, collection, payment on open account.

Вступ. На сьогодні Україна досить широко залучена в процес міжнародних торговельних відносин. У зв'язку з постійним здійсненням експортно-імпортних операцій питання організації міжнародних розрахунків є дуже актуальним як для вітчизняних економічних суб'єктів, так і для їх іноземних контрагентів.

Міжнародні розрахунки – це грошові розрахунки між суб'єктами міжнародної діяльності, що пов'язані з рухом товарно-матеріальних цінностей і послуг у міжнародному обігу.

Форма міжнародних розрахунків – це спосіб оформлення, передавання та оплати товаророзпорядчих і платіжних документів, що використовуються в міжнародній практиці. Виділяють чотири основні форми міжнародних розрахунків: банківський переказ, розрахунки за відкритим рахунком, інкасо, акредитив [1].

Проблемам розвитку міжнародних розрахунків підприємств присвятили свої роботи такі науковці та вчені, як: Балабанова І.Т., Береславська І.О., Боднар Н.А., Губарева І.О., Домрачев В.М., Іваненко І.А., Кредисов А.І., Мороз А.М., Музичко О.М., Соловей Н.В., Ставицька Г.В., Фаюра Н.Д., Чиж Н.М., Югас Е.Ф., Ющишина Л.О. та ін.

Методи досліджень. Вибір найбільш оптимальної форми розрахунків на підприємстві можна здійснити за допомогою економічно-математичних методів, зокрема методом лінійної оптимізації, яку запропонував О.Т. Левандівський.

Результати та обговорення. Будь-яка організація розрахункових відносин пов'язана з певними витратами, які, у свою чергу, визначаються показниками

ефективності використання обігових коштів на підприємстві. Чим тривалішим є термін відволікання із господарського обороту обігових коштів, тим більше зростає у підприємства потреба в обігових коштах і воно несе додаткові витрати.

Термін відволікання обігових коштів з обороту підприємства, у свою чергу, залежить від часу документообороту тієї чи іншої форми безготівкових розрахунків.

Документооборот являє собою систему оформлення, використання і руху розрахункових документів (рис. 1).

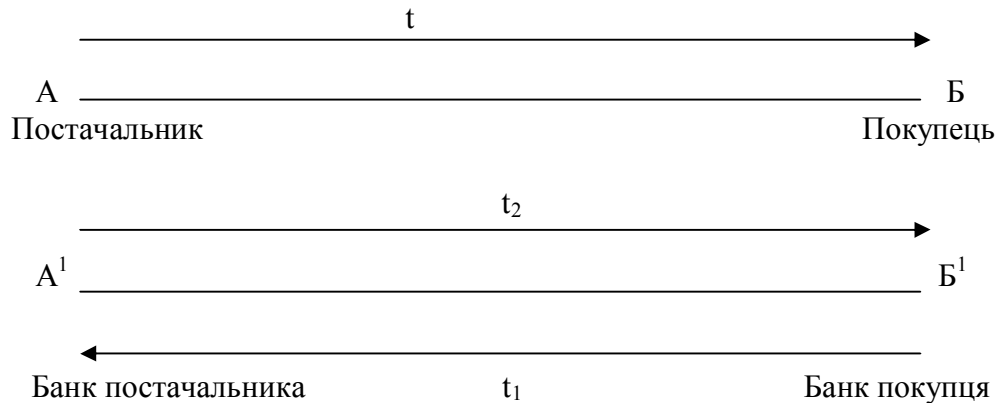

Рис. 1. Технологія руху документів і здійснення безготівкових розрахунків,

де А – дата відвантаження продукції постачальником; Б – дата надходження продукції покупцеві; A^1 – дата надходження платежу на рахунок постачальника; B^1 – дата списання коштів з рахунку постачальника; t – час руху продукції від постачальника до покупця; t_1 – часу руху розрахункових документів від постачальника до покупця; t_2 – час руху розрахункових документів від покупця до постачальника.

З наведеної схеми можна визначити в технології розрахунків такі функціональні залежності: $B = A, t$; $B^1 = A, B, t_1, t$. Коли оплата постачальнику відбувається після відвантаження продукції, то $A^1 = B^1, t_2$.

Якщо у розрахунках використовується такий розрахунковий документ як платіжна вимога-доручення, то: $A^1 = t_1 B^1, t_2$.

Для визначення витрат постачальника (V_1), які пов'язані з відсутністю в його обороті коштів протягом певного періоду, потрібно враховувати таку залежність: $V_1 = t, t_1, t_2$. Покупець, у свою чергу, також може визначити свої витрати (V_2), які пов'язані з відсутністю в його обороті коштів протягом певного часу. Для цього він може використовувати залежність типу: $V_2 = t_2, t, A, B$.

Використовуючи акредитивну форму розрахунків, необхідно враховувати, що кошти перераховуються з рахунку покупця у банк постачальника і депонуються на окремому рахунку до появи розрахункових документів, які підтверджують фактичне відвантаження продукції. Таким чином, дата відвантаження продукції постачальником і дата надходження платежу на його

рахунок збігаються, тобто $A = A^1$. При цьому витрати постачальника $B_1 = 0$. Це означає, що при використанні такої форми розрахунків вилучення коштів з обороту відбувається тільки в покупця на термін використання акредитиву.

Таким чином, на основі порівняння витрат постачальника чи покупця при здійсненні розрахунків можна визначити найбільш ефективну форму безготівкових розрахунків для конкретних умов. [3]

Дослідження валютно-фінансових умов зовнішньоторговельних контрактів показало, що при проведенні торговельних операцій важливим є правильний вибір форми розрахунків, оскільки він дає змогу контрагентам зменшувати витрати і ризики невиконання протилежною стороною своїх зобов'язань за контрактом.

На вибір форм міжнародних розрахунків впливає ряд чинників: вид товару, який є об'єктом зовнішньоторговельної угоди; наявність кредитної угоди; платоспроможність і репутація контрагентів, що визначає можливість компромісу між ними; рівень попиту і пропозиції на даний товар на світових ринках [4].

За даними декількох провідних банків, в Україні структура зовнішньоекономічних розрахунків розподіляється приблизно таким чином: на частку банківських переказів припадає близько 90%, на частку акредитива – 9%, на інкасо – 1% [2].

Банківський переказ (bank transfer) – просте доручення банку своєму банку-кореспонденту виплатити певну суму грошей на прохання і за рахунок переказодавця іноземному отримувачу (бенефіціару) з визначенням способу відшкодування банку-платнику виплаченої ним суми [4].

Банківський переказ є найбільш поширеною формою безготівкових розрахунків в Україні, що зумовлюється технологічною простотою його здійснення та короткими строками розрахунків. Проте, при використанні розрахунків банківським переказом немає гарантії для експортера на оплату відправлених ним товарів і тому виникає ризик щодо втрати валютних коштів. У міжнародній практиці для забезпечення платежів використовується банківська гарантія фінансового платежу. Але банківський переказ регулюється національним законодавством і тому виникають суперечності при використанні такої форми розрахунків із іноземними партнерами, оскільки в Україні не застосовується така банківська гарантія фінансового платежу [6].

Розрахунки за відкритим рахунком передбачають періодичні платежі імпортера експортеру після одержання товару. Сума поточної заборгованості враховується в книгах торгових партнерів. Відкритий рахунок використовують при розрахунках між: фірмами, пов'язаними традиційними торговельними відносинами; ТНК та їх закордонними філіями за експортними поставками; експортером і брокерською фірмою; змішаними фірмами за участю експортера; за товари, відправлені на консигнацію для продажу зі складу; за реалізацію власного товару іноземній філії. Розрахунки за відкритим рахунком найвигідніші для імпортера, оскільки він має певну відстрочку оплати за відсутності ризику щодо обсягу комплектації і термінів поставки товару. Для експортера ця форма розрахунків найменш вигідна, тому що не гарантує

своєчасної плати, уповільнює оборотність капіталу, інколи спричиняє необхідність вдаватися до банківського кредиту.

Інкасо – це банківська операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта (експортера) отримує на основі розрахункових документів суму коштів, що йому належить, від платника (імпортера) за відвантажені йому товари чи надані послуги і зараховує ці кошти на рахунок клієнта-експортера у себе в банку. При цьому інкасо являє собою тільки інкасування паперів і банк не гарантує оплату коштів експортеру за відвантажений товар чи надані послуги. Інкасова форма розрахунків певною мірою вигідна експортеру тим, що дає захист його прав на товар до моменту оплати документів (якщо, звичайно, експортер не дав інструкції про видачу документів без оплати). Ця форма розрахунків також вигідна імпортерам, оскільки вона припускає оплату реально поставленого товару, а витрати з проведення інкасової операції є відносно невеликими. Застосування інкасо регулюється «Уніфікованими правилами інкасо», прийнятими в 1978 році Міжнародною торговельною палатою [7].

Акредитив – договір, що містить зобов'язання банку-емітента, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені проти документів, які відповідають умовам акредитиву, зобов'язаний виконати платіж на користь бенефіціара або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж [8]. Акредитив для імпортера передбачає: високу комісію; використання банківського кредиту; іммобілізацію та розпилення його капіталу – відкриття акредитиву до отримання і реалізації товарів.

Акредитив для експортера означає: зобов'язання банку оплатити; надійність розрахунків і гарантію своєчасної оплати товарів, тому що це здійснює банк; швидкість отримання платежу; отримання дозволу імпортера на переказ валюти в країну експортера при виставленні акредитиву в іноземній валюті.

Застосування акредитивів у міжнародних розрахунках регулюється Уніфікованими правилами і звичаями для документарних акредитивів, які розроблені і затверджені Міжнародною торговою палатою (1993) [9].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України та НБУ «Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті» №444 від 21.06.1995, найбільш вигідними для України формами розрахунків є документарний акредитив та документарне інкасо [10].

Акредитивна форма розрахунків мало використовується в Україні, оскільки має високу вартість і складність виконання. Хоча з 2008 року зросла тенденція до зростання обсягів використання такої форми розрахунків. Це пов'язано із нестабільною економічною ситуацією в світі та недовірою до ділових партнерів. Крім того, такою формою розрахунків можуть скористатися тільки ті суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, що здійснюють операції на великі суми грошей. Перевагу такій формі розрахунків надають підприємства авіапромисловості, машинобудування та кораблебудування [6].

Висновки.

Таким чином, враховуючи вище сказане оптимальною формою розрахунків для підприємств харчової промисловості є документарне інкасо з таких причин: на відміну від банківського переказу, який найчастіше використовується на даний час, розрахунки за інкасо регулюються не лише нормами національного законодавства, але й міжнародними правилами, що не викликатиме суперечностей між партнерами; це досить недорога форма розрахунків і тому застосовується для виконання угод на незначні суми.

Окрім цього інкасо має суттєві переваги, які позитивно вплинуть на управління зовнішньоекономічною діяльністю: зручність (банк, який має відділення та мережу кореспондентів, допомагає уникнути різних проблем пов'язаних з міжнародними розрахунками (інкасо), застосувавши ефективний спосіб обробки документів, розрахунків і зв'язку); збільшення конкурентоспроможності (для експортера інкасо виступає менш тривалим та обтяжливим засобом досягнення домовленості, ніж акредитив. Отже, у експортера є можливість продати товар за нижчою ціною, збільшуючи свою конкурентоспроможність); зменшення ризику дострокової передачі товарів (експортер може захиститися від передачі товарів до того, як імпортер здійснить платіж. Інкасо передбачає менший ступінь безпеки для експортера, ніж передоплата готівкою чи акредитив. Але, якщо експортерові не потрібен надійний захист від політичного та комерційного ризику за даної концентрації угод, або негайна оплата товарів є не обов'язковою, інкасо може бути оптимальною формою розрахунку).

Література.

1. Петрашко Л. П. Міжнародні фінанси / Петрашко Л. П. [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц]. – К.: КНЕУ, 2003. – 221 с.
2. Стадницький Ю.І. Сучасні аспекти розвитку міжнародних розрахунків вітчизняних підприємств / Стадницький Ю.І., Коваль Л.М., Савіцький А.В. – К.: Інноваційна економіка. – 2012. – №11. – С. 52.
3. Рибіна Л.О. Безготівкові розрахунки / Л.О. Рибіна. – Суми : Довкілля, 2006. – 245 с.
4. Бердар. М.М. Фінанси підприємств. / Бердар. М.М. [навч. посіб]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
5. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.
6. Види безготівкових розрахунків в іноземній валюті/ Михасик О.Д. // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2011. – №3 (54).
7. Міжнародні фінанси [Д'яконова І.І., Макаренко М.І. та ін.]; [навч. посібник]. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 548 с.
8. Постанова НБУ «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» (Інструкція, п.1.4) 21.01.2004 № 22.
9. Міжнародна економіка [Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Лебедева В. К. та ін.]; [підручник] / за ред. А. О. Задоя, В. М. Тарасевича – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
10. Використання акредитива при розрахунках. / Бондаренко І.А. // Фінанси

України. – 2009. – №3. – с.114.